

POLIISIOHJEIDEN YLITTÄNYTTÖIMIVALTANSA ASELUPAOHJEISSA

Asealan elinkeinoja edustavat järjestöt pitävät edelleen laittomina sisäministeriön poliisiosaston antamia ohjeita, jotka koskevat muun muassa aselupien myöntämisen ehtoja. Järjestöt vaativat ohjeiden kumoamista 13. marraskuuta jättämällä kirjelmällä, ministeriön lainsäädäntöjohtaja Kimmo Hakonen vastasi siihen viime viikolla. Pääkysymykseen, poliisiosaston toimivallan ylitykseen, sisäministeriö ei vastannut lainkaan. Vaatimuksen käsittelyn aikana ministeriö kuitenkin kumosi ohjeen joka edellytti lääkärintodistusta aina kun haetaan lupaa ns. käsiaseeseen.

Moitteet laittomista ohjeista ja toimivallan ylittämisestä koskevat aselupakäytäntöjen yhtenäistämisohjetta 16.10.2007 ja sen tarkennuksia 29.9.2008 sekä 14.10.2008. Jälkimmäiset ovat allekirjoittaneet poliisiylijohtaja Mikko Paatero ja hallitusneuvos Jouni Laiho.

Voimassa olevan ampuma-aselain mukaan sisäministeriön poliisiosasto ei voi antaa lain soveltamisesta tarkempia ohjeita muusta kuin ampuma-aseiden deaktivoinnista. Sisäministeriön asetuksella voitaisiin tarkentaa esimerkiksi määräyksiä aseiden hyväksyttävistä käyttötarkoituksista, mutta tällaista asetusta ei ole annettu. Aselain 119 § mukaan lupaehdoista voidaan antaa tarkempia ohjeita - kuten vaatia lääkärintodistuksia - vain valtioneuvoston asetuksella. Sisäministeriöllä ei siis ole ollut asiassa toimivaltaa.

Esimiehen lainvastainen ohje ei sido poliisimiestä, hänellä päinvastoin on velvollisuus torjua laittomat määräykset. Siitä huolimatta useat poliisilaitokset ovat ryhtyneet noudattamaan lain sijasta ministeriön ohjeita. Ohjeissa määrätään esimerkiksi eri ampuma-aseiden hyväksyttävistä käyttötarkoituksista tavalla, joka aiheuttanut suurta sekaannusta ja käytäntöjen epäyhtenäisyyttä.

Ensimmäisen kerran järjestöt jättivät ohjeiden laittomuuksista oikaisuvaatimuksen sisäministeriölle jo 13.11.2008. Myös tuolloin ministeriö kieltäytyi korjaamasta virhettään.

Lain vastaiset ohjeet ovat aiheuttaneet alan yrityksille suuria taloudellisia vahinkoja, jopa yhden konkurssin. Useat yritykset valmistautuvat jättämään vahingonkorvausvaatimuksen, joka kohdistetaan ainakin Suomen valtioon.

LISÄTIETOJA:

Asekauppiain liitto ry
Mikko Hietala p. 040 357 1652
toimisto@asekauppiat.fi

Asealan Elinkeinonharjoittajat ry
Erkki Lähdeniemi p. 03 255 7126
asekauppa@lahdeniemi.fi

Suomen Aseseppien Yhdistys ry
Jorma Lähteenmäki p. 044 755 4506
jorma.lahteenmaki@lpkky.fi

*Asianajotoimisto
Janne Yli-Kauppila*

SISÄASIAINMINISTERIÖLLE

Sisäasiainministeriö on valmistellut aselupakäytäntöjen yhtenäistämisohteen 16.10.2007, joka tuli voimaan 19.10.2007 (SM-2006-02043/Tu-51). Sen jälkeen sisäasiainministeriö on antanut yhtenäistämisohteen tarkennuksen 29.9.2008 ja tätä tarkentavan täydennysohhteen 14.10.2008 (lisäohhteet).

Asekauppiaiden Liitto ry, Asealan Elinkeinonharjoittajat ry ja Suomen Aseseppien Yhdistys ry ovat ottaneet minuun yhteyttä ohhteen johdosta vallitsevaksi muodostuneen sekavan tilanteen johdosta ja toimin asiassa näiden tahojen asiamiehenä. Nämä edellä mainitut tahot ovat ottaneet minuun yhteyttä, koska niiden jäsenien harjoittama luvanvarainen liiketoiminta on yhtenäistämisohteen ja lisäohhteen antamisen jälkeen kärsinyt mittavan määrän taloudellista vahinkoa, koska lisäohhteen antamisen jälkeen lupaviranomaiset ovat huomattavasti tiukentaneet aseiden luvansaannin edellytyksiä. Taloudellinen vahinko on aiheutunut siitä, että näiden yritysten, kuten varmasti lähestulkoon kaikkien asekauppaa harjoittavien yritysten, kauppa on vähentynyt merkittävästi. Edelleen asekaupan hiljentymisen johdosta aseita on jäänyt huomattava määrä myymättä myyjien varastoihin.

Keskeisenä kysymyksenä tässä asiassa on se seikka, missä määrin sisäasiainministeriön on mahdollista ylipäättään antaa ohhteita aselupaviranomaisille. Tässä asiassa sillä on erityinen merkitys, koska aselupahallinnon viranomaisten toimivaltuudet määräytyvät niin sanotun sidotun harkinnan tai tarkoituksenmukaisuusharkinnan mukaisesti, jotka kaikki on tuotu esiin ampuma-aseissa ja ampuma-aseasetuksessa.

Yhtenäistämisohteen 16.10.2007 tavoitteeksi mainitaan ampumaaseiden hallussapitolupien lupakäytäntöjen yhtenäistäminen ja se on tarkoitettu avuksi lupaharkinnassa. Ohhteessa todetaan, että lupaviranomaisen harkintavaltaa ohjaavat ampuma-aselakiin ja ampumaaseasetukseen sisällytetyt luvan myöntämistä ja peruuttamista koskevat

oikeusohjeet eikä mainittu ohje rajoita lupaviranomaisen lakiin perustuvaa harkintavalttaa "eikä siten ole oikeudellisesti sitova".

Ampuma-aselaki lähtee siitä, että hakijan tulee olla ominaisuuksiltaan sopiva ampuma-aseen hallussapitoon ja hänen tulee esittää luotettava selvitys hyväksyttävästä perusteesta tietynlaisen aseiden hallussapitoon. Lain mukaan hankkimislupa voidaan antaa sellaiselle 18 vuotta täyttäneelle henkilölle, jota terveydentilansa ja käyttäytymisensä perusteella on pidettävä sopivana pitämään hallussa ampuma-aseita. Sopivuus viittaa ennen kaikkea siihen, että ei ole syytä epäillä, että ampuma-asetta käytetään väärin.

Ampuma-aselain esitöissä (hallituksen esitys 183/1997 vp) todetaan, että "luvan hakijan sopivuudella tarkoitettaisiin hänen terveydentilansa ja käyttäytymisensä perusteella tehtävää kokonaisarviota. Luvan hakijan käyttäytymistä olisi arvioitava niin hänen menneen kuin nykyisenkin käyttäytymisensä valossa."

Käsityksemme mukaan "ei ole syytä epäillä" tarkoittaa nimenomaan sitä, että ennen kuin lupaviranomaisella on oikeus edellyttää esim. hakijaa toimittamaan lääkärintodistus itsestään, tulisi olla olemassa syytä epäillä, että hakija tulee käyttämään lupahakemuksen kohteena olevaa ampuma-asetta väärin. Voimassa olevan ampuma-aselain ja ampuma-aseasetuksen sekä lain esitöiden perusteella on täysin selvää, että kaikkia hakijoita ei voida mitenkään pitää sellaisina, että heidän osaltaan olisi syytä epäillä, että he tulisivat käyttämään lupahakemuksen kohteena olevaa ampuma-asetta väärin.

Ampuma-aselain (9.1.1998/1) 119 §:ssä on todettu seuraavaa (lihavoinnit allekirjoittajan):

119 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

(29.6.2001/601)

- 1) ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten mittaamisesta;
- 2) siitä, mitkä ovat erityisen vaarallisia patruunoita ja ammuksia;
- 3) lupien, ennakkosuostumusten, suostumuksen, asekeräilijälle annettavan hyväksynnän ja Euroopan ampuma-asepassin hakemisessa noudatettavasta menettelystä, hakemuksen sisällöstä sekä asioiden ratkaisemiseksi tarpeellisista selvityksistä;
- 4) lupatodistusten, ennakkosuostumusten, suostumuksen, asekeräilijälle annettavan hyväksynnän ja Euroopan ampuma-asepassin sisällöstä;
- 5) menettelystä, jota noudatetaan, kun valtiolle menetetyksi on tuomittu tai valtion omistukseen on tämän lain nojalla tullut ampuma-aseita, aseiden osia, patruunoita tai erityisen vaarallisia ammuksia;
- 6) ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten kuljettamisesta ja säilyttämisestä;
- 7) ampuma-aseiden ja aseiden osien merkitsemisestä sarjanumerolla tai muulla vastaavalla esineen yksilöintiin soveltuvalla merkinnällä;

(29.6.2001/601)

8) 26 §:n 3 momentin 1 kohdassa säädetyistä kokeista.

(29.6.2001/601)

Sisäasiainministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä: (18.9.2003/804)

1) tässä laissa tarkoitetuissa menettelyissä käytettävistä lomakkeista;
 2) valtiolle menetetyiksi tuomittujen tai valtion omistukseen tämän lain nojalla tulneiden ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten hävittämisestä, käyttämisestä valtion tarpeisiin, luovuttamisesta museossa tai kokoelmassa pitämistä varten taikka myymisestä julkisella huutokaupalla tai muulla tavalla;
 (18.9.2003/804)

3) ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten kuljettamisessa ja säilyttämisessä edellyttävistä teknisistä turvarakenteista sekä rakenteiden arvioimiseen liittyvästä menettelystä;

4) tässä laissa tarkoitetuista hyväksyttävistä ampuma-aseiden käyttötarkoituksista ja näissä käyttötarkoituksissa käytettäviksi soveltuvista ampuma-aseista, aseiden osista, patruunoista ja erityisen vaarallisista ammuksista;

5) asekeräilijäksi hyväksymiselle säädettyjen edellytysten arvioimiseen liittyvästä menettelystä;

6) tämän lain nojalla annettavista yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tarpeellisista ehdoista.

Sisäasiainministeriö antaa tarvittaessa tarkempia ohjeita ampuma-aseiden pysyvästi ampumakelvottomiksi ja aseiden osien pysyvästi toimintakelvottomiksi tekemiseen liittyvistä teknisistä seikoista sekä 112 a §:ssä säädettyssä esittämisessä noudatettavasta menettelystä.
 (29.6.2001/601)

Edellä olevan perusteella siis lääkärintodistuksen vaatiminen hakijalta edellyttäisi yksiselitteisesti 119 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan valtioneuvoston asetusta.

Edelleen yhtenäistämishojeissa ja lisäohjeissa on määritelty, mikä ase sopii mihinkin käyttötarkoitukseen jopa ulkonäön perusteella. Tältä osin 119 §:n 2 momentin 4 kohdan mukaan tämä olisi edellyttänyt sisäasiainministeriön asetusta.

Edelleen päämieheni katsovat yhtenäistämishojen ja lisäohjeiden tarkoituksena olleen nimenomaan parantaa yleistä järjestystä ja turvallisuutta, joka olisi edellyttänyt 119 §:n 2 momentin 6 kohdan mukaan vähintään sisäasiainministeriön asetusta.

Nykyisen aselain säätämiseen johtaneessa perustuslakivaliokunnan lausunnossa (Perustuslakivaliokunnan lausunto 35/1997 vp) hallituksen esityksestä ampuma-aselainsäätämiseksi ja laiksi poliisilain 23 §:n sekä laiksi poliisin henkilökäytöstä annetun lain 19 ja 20 §:n muuttamisesta todetaan lausunnon perustelujen yleisessä osassa, että keskeisenä pyrkimyksenä ei ole aseiden hankkimisen, hallussapidon ja käytön merkittävä rajoittaminen vaan tarkoituksena on rajoittaa ampuma-aseisiin liittyvää väkivallan ja tapaturman vaaraa ylläpitämällä ja parantamalla aseiden käyttöön liittyvää turvallisuutta.

Sisäasiainministeriö voi siis aselain 119 §:n 3 momentin mukaan antaa tarvittaessa tarkempia ohjeita ampuma-aseiden pysyvästi ampumakelvottomiksi ja aseiden osien pysyvästi toimintakelvottomiksi tekemiseen liittyvistä teknisistä seikoista sekä 112 a §:ssä säädettyssä esittämisessä noudatettavasta menettelystä. Tarkasteltaessa annettuja edellä mainittuja yhtenäistämishojeita, on todettava, että pääpaino niissä on selkeästi ollut antaa viranomaisille noudatettavia ohjeita muusta kuin ampuma-aseiden pysyvästi ampumakelvottomiksi tai aseiden osien pysyvä-

ti toimintakelvottomiksi tekemiseen liittyvistä teknisistä seikoista taikka 112 a §:ssä säädetyssä esittämisessä noudatettavasta menettelystä.

Perustuslain 107§:ssä todetaan seuraavaa:

107 § Lakia alemmanasteisten säädösten soveltamisrajoitus

Jos asetuksen tai muun lakia alemmanasteisen säädöksen säännös on ristiriidassa perustuslain tai muun lain kanssa, sitä ei saa soveltaa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa.

Tarkasteltaessa sisäasiainministeriön antamia ohjeita kokonaisuutena tai erikseen, on selvää, että ne on tarkoitettu antaa viranomaisia velvoittaviksi ohjeiksi. Tämän johtopäätöksen puolesta puhuu se seikka, että ne on annettu aselain 119 §:n mukaisina ohjeina, johon siis sisäasiainministeriöllä sinänsä olisi oikeus.

Lisäohjeiden antamisen jälkeen asehallinnon lupakäytäntö on muuttunut siten, että lisäohjeilla on siirretty lupaharkinnan pääpaino aseiden teknisien ominaisuuksien tutkintaan kuin sen lain ja lain esitöiden mukaan tulisi olla keskittynyt hakijan ominaisuuksien kartoittamiseen. Ottamatta kantaa sen enempää Jokelassa ja Kauhajoella tapahtuneiden järkyttävien veritekojen syihin sinänsä, niin on todettava, että pääpaino tapahtumienkulku huomioiden tulisi olla nimenomaan hakijan ominaisuuksien kartoittamisessa eikä aseiden ominaisuuksien tutkinnassa, jotta perustuslakivaltiokunnan edellä esiin tuotu tavoite - rajoittaa ampumaseisiin liittyvää väkivallan ja tapaturman vaaraa – voitaisiin saavuttaa.

Oikeuskäytännöstä on nyt olemassa useita hallinto-oikeustasoisia ratkaisuja, joissa voidaan todeta poliisilaitoksen tehneen ampumaseasiaa koskevan lupapäätöksen perustellen sen mainituilla lisäohjeilla sivuuttaen aselain säännökset luvan myöntämisedellytyksistä kokonaan. Tämä osoittaa, että lupaviranomaiset todellisuudessa noudattavat lisäohjeita.

Lisäohjeista on seurannut se, että lupaviranomaisten käytäntö aselupien myöntämisessä vaihtelee eri viranomaisien välillä huomattavasti. Sen seurauksena luvanhakijat ovat myös hyvin eriarvoisessa asemassa. Niin asekauppiaiden kuin luvanhakijoidenkin kannalta katsoen tilanne on muodostunut kestävämmäksi ja turhauttavaksi.

Edellä olevan vuoksi päämieheni siis vaativat, että yhtenäistämisohje 16.10.2007, yhtenäistämisohjeen täydennys 29.9.2008 ja siihen tehty lisätarkennus 14.10.2008 poistetaan tai kumotaan kokonaisuudessaan ja palataan noudattamaan voimassaolevaa ampumaseasetusta.

Jos sisäasiainministeriö ei katso voivansa kumota tai poistaa mainittuja ohjeita kokonaan, pyytävät päämieheni vastauksessaan ministeriötä selvittämään tarkkaan sen, mihin toimenpiteisiin ministeriö aikoo ryhtyä sen varmistamiseksi, että asehallinnon lupaviranomaiset jatkossa noudattavat perustuslain 107 §:n soveltamisrajoitusta suhteessa yhtenäistämisohjeeseen ja lisäohjeisiin.

Päämieheni pyytävät, että sisäasiainministeriö vastaa päämieheni vaatimukseen kohtuullisessa ajassa ja viimeistään 20.11.2009.

Päämieheni ovat pyytäneet sisäasiainministeriötä puuttumaan asiaan oikaisuvaatimuksella jo 13.11.2008. Tähän oikaisuvaatimukseen sisäasiainministeriö on antanut vastauksen, missä todetaan seuraavaa: "Sisäasiainministeriön poliisiosasto on perehtynyt kirjoitukseenne. Poliisiosasto toteaa vastauksenaan, että oikaisuvaatimuksessanne esitetty otetaan huomioon käynnissä olevan pikaisen lainvalmistelun yhteydessä."

Päämieheni pyytävät vielä lopuksi selvitystänne siitä, millä tavoin oikaisuvaatimuksessa esitetty on toteamukseenne mukaisesti otettu huomioon käynnissä olevan lainvalmistelun yhteydessä. Edelleen pyydämme selvitystänne siitä, onko sisäasiainministeriö oikaisuvaatimuksen jälkeen ryhtynyt yhtenäistämishjeen ja lisäohjeiden osalta mihinkään toimenpiteisiin sen osalta, että niitä ei sovellettaisi vastoin ampuma-aselakia ja ampuma-aseasetusta.

Päämieheni jäsenyrityksistä useat ovat lisäksi ilmoittaneet minulle, että he tulevat esittämään asiassa vahingonkorvausvaatimuksen ainakin valtiota kohtaan. Tältä osin selvitystyö on vielä kesken ja he palaavat tähän asiaan myöhemmin.

Seinäjoella 2. marraskuuta 2009

Kunnioittaen

Janne Yli-Kauppila
asianajaja, Seinäjoki

Asianajaja Janne Yli-Kauppila
Kalevankatu 5 A 14
60100 Seinäjoki

KIRJEENNE SISÄASIAINMINISTERIÖLLE 2.11.2009

Olette lähettänyt sisäasiainministeriölle 2.11.2009 kirjeen, joka on sisäasiainministeriön työjärjestyksen 21 §:n mukaan siirretty ministeriön oikeusyksikön käsiteltäväksi.

Kirjeenne mukaan toimitte Asekauppiain Liitto ry:n, Asealan Elinkeinonharjoittajat ry:n ja Suomen Aseseppien Yhdistys ry:n asiamiehenä. Kirjeessänne kritisoitte poliisin aselupakäytäntöjä.

Olette esittänyt sisäasiainministeriölle vaatimuksen siitä, että aselupakäytäntöjä käsittelevä sisäasiainministeriön yhtenäistämisohje 16.10.2007, yhtenäistämisohjeen täydennys 29.9.2008 ja siihen tehty lisätarkennus 14.10.2008 poistetaan tai kumotaan ja palataan noudattamaan voimassa olevaa ampumaselakia ja -asetusta. Mikäli ministeriö ei toimi esittämänne vaatimuksen mukaisesti, pyydätte selvittämään, mihin toimenpiteisiin ministeriö aikoo ryhtyä sen varmistamiseksi, että asehallinnon viranomaiset jatkossa noudattavat perustuslain 107 §:n soveltamisrajoitusta yhtenäistämisohjeen ja lisäohjeen suhteen.

Ministeriön oikeusyksikön saamien tietojen mukaan tämä asiakokonaisuus on vireillä sekä Valtioneuvoston oikeuskanslerin virastossa että Eduskunnan oikeusasiamiehellä. Tämän vuoksi oikeusyksikkö ei ota tässä vaiheessa kantaa kirjeessänne mainitsemienne ohjeiden yksityiskohtiin. Oikeusyksikkö toteaa asiassa kuitenkin yleisesti seuraavaa:

Perustuslain 68 §:n nojalla sisäasiainministeriö vastaa poliisihallinnon asianmukaisesta toiminnasta. Poliisin hallinnosta annetun lain 1 §:n mukaan poliisitoimintaa johtaa sisäasiainministeriö. Saman lain 4 §:n mukaan poliisin ylijohtona toimiva sisäasiainministeriön poliisiosasto johtaa ja valvoo poliisitoimintaa ja sen tukitoimintoja koko maassa.

Asiannukaisesta toiminnasta vastaaminen sekä poliisitoiminnan johtaminen ja valvominen kattavat poliisihallintoa koskevan yleisen lain soveltamista koskevan ohjauksen ja valvonnan.

Ampuma-aseasioissa, kuten muissakin poliisin tehtäväksi säädetyissä hallintoasioissa, ministeriön ja sen poliisiosaston alaiseen hallintoon kohdistama ohjaus tapahtuu erilaisilla yhtenäistämisohjeilla sekä tulkinta- ja soveltamisohjeita antamalla. Tärkeä näkökulma on se, että ohjausvallan käyttämistä yhdenmukaisen ja yhdenvertaisen soveltamiskäytännön saavuttamiseksi pidetään keskushallintoviranomaisten velvollisuutena (Eduskunnan apulaisoikeusasiamies 10.5.2000 D 1217/1/98).

Pyydätte myös selvitystä siitä, millä tavoin päämiehenne 13.11.2008 oikeusvaatimuksessa esittämä on sisäasiainministeriön lupaamalla tavalla otettu huomioon käynnissä olevan ampuma-aselainsäädännön lainvalmistelun yhteydessä. Näiltä osin oikeusyksikkö toteaa, että hallituksen esitys ampuma-aselain muuttamiseksi (HE 106/2009 vp) on annettu eduskunnalle 26.6.2009.

Lainsäädäntöjohtaja

Kimmo Hakonen

Neuvotteleva virkamies

Kimmo Kiiski

JAKELU

AA Janne Yli-Kauppila
Sisäasiainministeri Anne Holmlund
Valtiosihteeri Antti Pelttari
Kansliapäällikkö Ritva Viljanen
Sisäasiainministeriön poliisiosasto